

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας
του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης**

σε συνεργασία με το

**ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση
στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»**

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΦΗΒΙΚΟ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

REPRESENTATIONS OF DISABILITY IN THE MODERN ADOLESCENT

NOVEL

του

Ναθαναηλίδη Παρασκευά

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης

του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών

με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1ος Επιβλέπων: Γαβριηλίδου Ζωή, Καθηγήτρια, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, ΔΠΘ -
Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας, ΔΠΘ

2ος Επιβλέπων: Γαλαντόμος Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα
Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΔΠΘ

3ος Επιβλέπων: Κιοσσές Σπύρος, μέλος Ε.Δι.Π, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, ΔΠΘ

ΚΟΜΟΤΗΝΗ

2020

Περίληψη

Η σχέση αναπηρίας και λογοτεχνίας, όπως προέκυψε από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, έχει αποτελέσει επανειλημμένα αντικείμενο έρευνας σε διεθνές επίπεδο. Η λογοτεχνία, ως εργαλείο μετάδοσης αρχών και αξιών, έχει τη δύναμη να διαμορφώνει συνειδήσεις και να καταδεικνύει πλευρές της κοινωνικής πραγματικότητας. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται ο τρόπος αναπαράστασης της αναπηρίας στο σύγχρονο εφηβικό μυθιστόρημα. Ειδικότερα, καταγράφεται και αναλύεται η συμπεριφορά, η ψυχολογία και η γενικότερη στάση των μυθιστορηματικών ηρώων με αναπηρία. Παράλληλα, μέσα από την εξέταση των στάσεων του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντος των ηρώων επιχειρείται η εξαγωγή συμπερασμάτων για τη σύγχρονη θεώρηση της αναπηρίας στην ελληνική κοινωνία. Για τη διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας μελετήθηκαν πέντε ελληνικά εφηβικά μυθιστορήματα με κεντρικό θεματικό άξονα την αναπηρία. Ως ερευνητική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση περιεχομένου, ενώ ως μονάδα ανάλυσης ορίστηκε η αναπηρία. Με βάση τα ερωτήματα που τέθηκαν ορίστηκαν δέκα κατηγορίες ανάλυσης, οι οποίες αποτέλεσαν οδηγό για την ανάλυση των δεδομένων. Τέλος, η προσεκτική διερεύνηση του υλικού οδήγησε στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τις αναπαραστάσεις της αναπηρίας στα συγκεκριμένα έργα. Ειδικότερα, όπως προέκυψε, οι ηρωίδες με αναπηρία απεικονίζονται απαλλαγμένες από στερεότυπα και προκαταλήψεις, ενώ η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα αναπαρίσταται ώριμα και ρεαλιστικά. Ως εκ τούτου, οι συγγραφείς των παραπάνω μυθιστορημάτων με τα κοινωνικά μηνύματα που προβάλλουν συμβάλλουν στην ηθική διαπαιδαγώγηση του εφηβικού αναγνωστικού κοινού.

Λέξεις κλειδιά: αναπηρία, λογοτεχνία, αναπαραστάσεις, ανάλυση περιεχομένου, εφηβικό μυθιστόρημα

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Κατευθυντήριες- οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες»
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2001). *Ιδεολογία και παιδική λογοτεχνία. Έρευνα και θεωρητικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2004). «Το ελληνικό/νεανικό μυθιστόρημα από το 1980 έως σήμερα: Γενική και ειδική θεώρηση», στο Τασούλα Τσιλιμένη (Επιμ.), *Το σύγχρονο ελληνικό παιδικό-νεανικό μυθιστόρημα*, (σσ 25-36). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Angenot, M., Bessiere, J., Fokkema, D. & Kushner, E. (2010). *Θεωρία της Λογοτεχνίας. Προβλήματα και προοπτικές* (Τ. Δημητρούλια, Μτφ.). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σουζάνα Παντελιάδου. «Π 2107 – Ειδική Αγωγή και αποτελεσματική διδασκαλία. Η έννοια της αναπηρίας. Ιστορικές διαστάσεις». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS302/>.
- Barnes, C. and Mercer, G. (2006). *Independent Futures. Creating user – led disability services in a disabling society*. Bristol: The Policy Press.
- Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία*. Μετάφραση: Ε. Ζούργου – Μ. Σπανάκη. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner.
- Berger, A. (1991). *Media research techniques*. Newbury Park: Sage Publications.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods (second edition)*. Oxford University Press.
- Γαβριηλίδου, Ζ. (2018) «Ανάλυση Περιεχομένου». Σημειώσεις Μαθήματος Μεθοδολογία Έρευνας. Ανακτήθηκε 12 Μαρτίου, 2020, από:

<https://docplayer.gr/68129527-A-analysi-periehomeno-content-analysis-zoi-gavriilidou-d-p-th.html>

Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Στη χώρα των χρωμάτων. Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Cavanagh, S. (1997). *Content analysis: concepts, methods and applications*. *Nurse Researcher*, 4(3), 5–16. doi: 10.7748/nr.4.3.5.s2. Ανακτήθηκε 17 Μαρτίου, 2020, από: <http://journals.rcni.com/nurse-researcher/content-analysis-concepts-methods-and-applications-nr.4.3.5.s2>

Δημητρόπουλος, Α. (2000). *Πρακτική εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης παιδιών με κινητικές αναπηρίες*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Donovan, J. (2006). *Feminist Theory and the Intellectual Tradition*. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.

Dowker A. (2004). The Treatment of Disability in 19th and Early 20th Century. *Children's Literature Disability Studies Quarterly*, 24(1), Ανακτήθηκε 25 Μαρτίου, 2020, από: www.dsq-sds.org/article/view/843

Downe-Wamboldt, B. (1992) *Content analysis: Method, applications, and issues*. *Health Care for Women International*, 13:3, 313-321, DOI: 10.1080/07399339209516006

Ε.Σ.Α.Ε.Α. (1996). *Έκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 26 Φεβρουαρίου, 2020, από: https://www.esamea.gr/files/december/13/3rdDec_1996.pdf

Ε.Σ.Α.Ε.Α. (2008). *Σχεδιάζοντας πολιτική σε θέματα αναπηρίας. Εγχειρίδιο Εκπαιδευόμενου*. Ανακτήθηκε 29 Φεβρουαρίου, 2020, από: <https://www.esamea.gr/multimedia/must-see/39-publications/books-studies/903-egxeiridio-ekpaideyomenoy-no-1-sxediasmos-politikis-se-themata-anapirias-epimeleia-anthis-xatzipetroy>

- Ε.Σ.Α.Ε.Α. (2009). Ετήσια Έκθεση στο πλαίσιο της 3^{ης} Δεκέμβρη Εθνικής Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία (Ν.2430/1996 άρθρο 2 παρ. 2). *Η πρόταση της ΕΣΑμεΑ για ένα Εθνικό Πρόγραμμα Δημόσιων Πολιτικών για την Αναπηρία*. Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου, 2020, από: https://www.esamea.gr/files/december/105/3rdDec_2009.pdf
- Grue, J. (2016). The social meaning of disability: a reflection on categorization, stigma and identity. *Sociology of Health & illness*. 38(6), 957-964. Ανακτήθηκε 26 Φεβρουαρίου, 2020, από: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-9566.12417>
- Ζαϊμάκης Γ., Κανδυλάκη, Α., (Επιμ) (2005). *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας: Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*. Αθήνα: Κριτική.
- Ζώνιου –Σιδέρη, Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους - Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*, 1^η έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Hsieh, H.-F.& Shannon, S. E. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. Ανακτήθηκε 17 Μαρτίου, 2020, από: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1049732305276687>
- Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κανατσούλη, Μ. – Πολίτης, Λ. (2013). *Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία. Από την ποιητική της λογοτεχνίας στην αναζήτηση της ερμηνείας της*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Καραγιάννη, Π., Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2006). Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας. Θεωρία και Ερευνητική Πρακτική. *Αντιφάσεις και ερωτήματα*. Μακεδόν, 15,223-231.

- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (2013). *Το θαυμαστό ταξίδι: Μελέτες για την παιδική λογοτεχνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Keith, L., (2001). *Take up thy bed & walk: Death, disability and cure in classic fiction for girls*. New York: Routledge.
- Κόνια, Ε. (2016). *Αναπαραστάσεις της εφηβικής συνείδησης σε σύγχρονα ελληνικά μυθιστορήματα για εφήβους (από το 1990 και εξής)*, (Δημοσίευση Αρ. 38468), [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου]. Ανακτήθηκε 8 Μαρτίου, 2020, από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/38468>
- Kracauer, S. (1952). *The Challenge of Qualitative Content Analysis. Public Opinion Quarterly*, 16(4, Special Issue on International Communications Research), 631. Ανακτήθηκε 17 Μαρτίου, 2020, από: <https://academic.oup.com/poq/article/abstract/16/4/631/1864191?redirectedFrom=fulltext>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Thousand Oaks. CA: Sage publications.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Newbury Park, CA: Sage publications.
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λούαρη, Μ. (2014). *Η βιβλιοθεραπεία στην εκπαίδευση: προετοιμασία μαθητών δημοτικού σχολείου για την ένταξη παιδιών με αναπηρία*, (Δημοσίευση Αρ. 37178), [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας]. Ανακτήθηκε 9 Μαρτίου, 2020, από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/37178>
- Macnamara, J. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*. 6(1), 1-34.
- Μακρή, Π., & Μιχαήλ, Κ.(2007). *Στάσεις και αντιλήψεις των σπουδαστών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης αναφορικά με τα άτομα με*

αναπηρία και παράγοντες, που επιδρούν στη διαμόρφωσή τους. [Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Κρήτης]. Ανακτήθηκε 7 Μαρτίου, 2020, από: <https://apothesis.lib.teicrete.gr/bitstream/handle/11713/1204/Makri.2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Μαργαρώνη, Μ. (2011). *Λογοτεχνία, γλώσσα και αναπηρία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Συμβολή στη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής της αναπηρίας*, στο Ε. Παπάνης & Π. Γιαβριμής (επιμ.), Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Έρευνα, Εκπαιδευτική Πολιτική και Πράξη στην Ειδική Αγωγή». [Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 2011], σσ. 43-55.

Νέζη, Μ. (1998). *Η εφηβική ηλικία στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Στάσεις και λειτουργίες των μυθιστορηματικών προσώπων*. (Δημοσίευση Αρ. 12618) [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ανακτήθηκε 7 Μαρτίου, 2020, από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/12618>

Neuendorf, K. (2002). *The Content Analysis Guidebook*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Ντόβα, Δ. (2012). *Η αναπαράσταση της αναπηρίας στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία*. [Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης]. Ανακτήθηκε 7 Απριλίου, 2020, από: <http://ikee.lib.auth.gr/record/131321/files/GRI-2013-10076.pdf>

Oliver, M. (1996). *Understanding disability - from theory to practice*. London: Macmillan Press Ltd.

Osterwitz, I. (1994). *The Concept of Independent Living – a New Perspective in Rehabilitation*. Paper presented at HELIOS European workshop, Education to independent living, Venice, Italy, 28 - 29 October 1994, The Concept of Independent Living - a New Perspective in Rehabilitation. Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου, 2020, από: <https://www.independentliving.org/docs5/Osterwitz.html>

- Παπαδάτος, Γ. (1992α). Η θεματολογία του σύγχρονου μυθιστορήματος για παιδιά και εφήβους, *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας, Το παιδικό-νεανικό μυθιστόρημα, Αφιέρωμα Α΄*.
- Παπαδάτος, Γ. (1992β). Στάσεις απέναντι στο παιδί με ειδικές ανάγκες: Ελληνική Παιδική λογοτεχνία της περιόδου 1975- 1992, *Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, 7*.
- Παπαδάτος, Γ. (2009). *Παιδικό βιβλίο και φιλιαναγνωσία. Θεωρητικές αναφορές και προσεγγίσεις- Δραστηριότητες*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Παπάνης, Ε. (2007). Στάσεις απέναντι στα άτομα με αναπηρία. *Παιδαγωγική, Ψυχολογική και Κοινωνική Έρευνα*. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου, 2020, από: http://epapanis.blogspot.com/2007/09/blog-post_4448.html
- Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2nd ed.). Newbury Park: Sage Publications.
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. California: Sage Publications.
- Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2003). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες: Σύγχρονες τάσεις εκπαίδευσης και ειδικής υποστήριξης*. (Τόμος Α΄). Αθήνα: Άτραπος.
- Saad, S.C. (2004). The Portrayal of Male and Female Characters With Chronic Illnesses in Children's Realistic Fiction, *Disability Studies Quarterly 24(1)*, 1970-1994. Ανακτήθηκε 6 Απριλίου, 2020, από: <https://dsqds.org/article/view/3865/3644>
- Σακελλαρίου, Χ. (1996). *Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Δανά
- Σδρούλια, Ε. & Τσιλιμένη, Τ. (2017). Ο ρόλος των περικειμενικών στοιχείων του εξωφύλλου στη διαμόρφωση άποψης από παιδιά προσχολικής ηλικίας ως

προς την επιλογή ενός εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου. *Κείμενα, Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε 7 Απριλίου, 2020, από: http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=396:t25-sdroulia&catid=69:-25&Itemid=105

Σούλης, Σ.Γ (2013). *Συνδικαλιστική εκπαίδευση στελεχών αναπηρικού κινήματος: Εκπαίδευση και αναπηρία*. Αθήνα: Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία.

Σταθόπουλος, Π.(1999). *Κοινωνική Πρόνοια, μία γενική θεώρηση*. 2η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Stemler, S (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7 (17). Ανακτήθηκε 15 Μαρτίου, 2020, από: <https://scholarworks.umass.edu/pare/vol7/iss1/17/>

Στεφανίδης, Κ.(2004). *Μελέτη με αντικείμενο την καθολική πρόσβαση και ισότιμη συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία της πληροφορίας*. Επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ανακτήθηκε 27 Φεβρουαρίου, 2020, από: http://e-a.gr/e-nets.gr/images/FILES/0403_Meleti_AMEA_KTP.pdf

Τασιόπουλος, Β. (2006). *Οι αναπηρίες στα ελληνικά λαϊκά παραμύθια και τις ευτράπελες διηγήσεις*. Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου Λαϊκός Πολιτισμός και Εκπαίδευση. Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, Βόλος. Ανακτήθηκε 9 Μαρτίου, 2020, από: www.eipe.gr/praktika/praktika/praktika/tassiopoulos.pdf

Τζάνη, Μ. & Κεχαγιάς, Χ. (2005). *Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών*. Αθήνα: Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτήθηκε 13 Μαρτίου, 2020, από: https://www.researchgate.net/publication/328319019_Tzane_M_Kechagias_CH_2005_Methodologia_Ereunas_Koinonikon_Epistemon_Athena_Ethniko_Kapodistriako_Panepistemio_Athenon

- Thomas, C (2007). *Sociologies of disability and Illness: Contested ideas in Disability Studies and Medical Sociology*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Tonnet, H. (1999). *Ιστορία του ελληνικού μυθιστορήματος*. Μετάφραση: Μ. Καραμάνου. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Τσιλιμένη, Τ. (2004). *Το σύγχρονο Παιδικό-Νεανικό μυθιστόρημα*. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες
- Τσιμπιδάκη, Α. (2013). *Παιδί με ειδικές ανάγκες, Οικογένεια και Σχολείο: Μία σχέση σε αλληλεπίδραση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Τσούπρου, Σ. (2012). Οι τίτλοι των μυθιστορημάτων. Θεωρητικό – ερμηνευτικό σχήμα και παραδειγματική εφαρμογή. *Σύγκριση*, 22. Ανακτήθηκε 7 Απριλίου, 2020, από:
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/sygkrisi/article/view/2786>
- ΦΕΚ 88/Α/11-4/2012. Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.
- Franks, B. (1999). *Types of the Category in the Analysis of Content*. Methodology Institute. London School of Economics and Political Science
- University of the Aegean, School of Humanities, Department of Primary Education.(2016). *Αναφορά για την Ανάλυση Περιεχομένου* (Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΕΟΧ 2009-2014 «Διαφορετικότητα, Ανισότητες & Κοινωνική Ενσωμάτωση», ΕΟΧ GR07/3635). Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου, 2020, από:
http://www.undrho.edu.gr/wp-content/uploads/2017/01/%CE%A0%CE%95-1.-%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9F-1.2-UnDRho-15_6_2016.pdf
- UPIAS (1976). *Fundamental Principles of Disability*. London: Union oh the Physically Impaired Against Segregation.

- Weber, R. (1990). *Basic content analysis*. (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage Publications. Ανακτήθηκε 14 Μαρτίου, 2020, από: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=nLhZm7Lw2FwC&oi=fnd&pg=PA5&dq=Weber,+R.+\(1990\).+Basic+content+analysis+\(2nd+ed.\).+Newbury+Park,+CA:+Sage.&ots=ofWmdSK3xN&sig=jYDZpaaFOWgCzE5TVdQhTuLQB4M&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=nLhZm7Lw2FwC&oi=fnd&pg=PA5&dq=Weber,+R.+(1990).+Basic+content+analysis+(2nd+ed.).+Newbury+Park,+CA:+Sage.&ots=ofWmdSK3xN&sig=jYDZpaaFOWgCzE5TVdQhTuLQB4M&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Wimmer, D. & Dominick, J. (2002). *Mass Media Research: An Introduction*. 8th Revised Edition. Belmont, CA: Wadsworth Publishing CO Inc. Ανακτήθηκε 12 Μαρτίου, 2020, από: <http://www.rogerwimmer.com/mmr/mediaeffectsresearch.htm>
- World Health Organization. (2013). *Health topics: Disabilities*. Ανακτήθηκε 26 Φεβρουαρίου, 2020, από: <http://www.who.int/topics/disabilities/en/>
- World Health Organization.(1980). *International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps. A manual of classification relating to the consequences of disease*. Geneva: World Health Organization's Office of Publication. Ανακτήθηκε 26 Φεβρουαρίου, 2020, από: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/41003/1/9241541261_eng.pdf
- Χαρτοκόλλης, Π.(1981). Προβλήματα γύρω από την κοινωνική αποκατάσταση. *Εκλογή*,56, 119-126.
- Χατζηπέτρου, Α. (2014). *Σχεδιασμός πολιτικής σε θέματα αναπηρίας: Εγχειρίδιο εκπαιδευόμενου*. Αθήνα: Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία. Ανακτήθηκε 25 Φεβρουαρίου, 2020, από: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/903-egxeiridio-ekpaideyomenoy-no-1-sxediasmos-politikis-se-themata-anapirias-epimeleia-anthis-xatzipetroy>
- Χρονάκη, Α. (2014). Η συμβολή της ανάγνωσης μυθιστορημάτων στη συγκρότηση του υποκειμένου. *Νέα Παιδεία*, 149. Ανακτήθηκε 7 Μαρτίου, 2020, από: [https://www.researchgate.net/publication/312471622_E_Symbole_tes_Anagnoses_Mythistorematou_ste_Synkrotese_tou_Ypokeimenou](https://www.researchgate.net/publication/312471622_E_Symbole_tes_Anagnoses_Mythistorimatou_ste_Synkrotese_tou_Ypokeimenou)

93/136/ΕΟΚ. Απόφαση του Συμβουλίου της 25^{ης} Φεβρουαρίου 1993 για τη θέσπιση τρίτου κοινοτικού προγράμματος δράσης υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες (HELIOSII 1993-1996. Ανακτήθηκε, 1 Μαρτίου, 2020, από: http://publications.europa.eu/resource/cellar/68c8535e-d8df-4726-b8be-b6a3a703252f.0007.01/DOC_1

Ιστότοποι

<http://www.ameaplus.gr> (τελευταία ανάκτηση: 04/03/2020)

<https://unric.org> (τελευταία ανάκτηση: 03/03/2020)

<https://www.esamea.gr> (τελευταία ανάκτηση: 05/03/2020)

<https://www.elniple.com> (τελευταία ανάκτηση: 10/03/2020)

<https://e-paideia.org> (τελευταία ανάκτηση: 10/03/2020)

<https://www.mailman.columbia.edu> (τελευταία ανάκτηση: 11/03/2020)

<https://www.filologikos-istotopos.gr> (τελευταία ανάκτηση: 25/03/2020)

<https://blogs.sch.gr> (τελευταία ανάκτηση: 27/03/2020)

<http://theatrecomments.weebly.com> (τελευταία ανάκτηση: 20/03/2020)

<https://www.oanagnostis.gr> (τελευταία ανάκτηση: 06/04/2020)

<http://www.ekebi.gr> (τελευταία ανάκτηση: 04/04/2020)